

Zápis ze schůze ČNKA konané 13.02.2019 od 10:00 na Astronomickém ústavu AVČR v Praze na Spořilově

Přítomni: J. Palouš, M. Wolf, M. Bárta, M. Brož, J. Borovička, J. Grygar, P. Hadrava, P. Heinzl, V. Karas,
J. Kovář, Z. Mikulášek

Omluven: D. Vokrouhlický

Program jednání:

- I. Zahájení, kontrola zápisu z minulé schůze.
- II. Výroční zpráva za rok 2018, žádost o dotaci RVS na členský příspěvek ČR do IAU.
- III. Projednání kandidátů členství v IAU v kategorii *Junior members*.
- IV. Oslavy 100 let IAU – plánování aktivit v ČR, zpráva o již proběhlých akcích.
- V. 100. narozeniny doc. Luboše Perka – oslavy za účasti astronomické veřejnosti.
- VI. Různé
- VII. Závěr

I. Schůzi zahájil předseda ČNKA J. Palouš v 10:00 přivítáním přítomných. Následně konstatoval, že ČNKA je usnášeníschopný. Prvním bodem programu byla kontrola zápisu z minulé schůze. Ten byl přijat bez připomínek.

II. Jako druhý bod programu proběhla krátká diskuse k Výroční zprávě ČNKA za rok 2018 sepsané a prezentované J. Paloušem. Zpráva byla odeslána prostřednictvím webové aplikace ČAS do Rady vědeckých společností (RVS), ještě předtím se s ní členové výboru seznámili e-mailem. Ke zprávě nebyly připomínky, ani *per-rollam* před konáním schůze, ani na místě.

V souvislosti s interakcí ČNKA s RVS a AV byl krátce diskutován postup žádosti o dotaci na pokrytí členského příspěvku ČR v IAU. Byl navržen následující postup: J. Palouš odešle fakturu na úhradu členského příspěvku k proplacení do ČAS, hned jak ji z IAU obdrží. ČAS fakturu uhradí včetně všech bankovních poplatků. Žádost o dotaci k RVS se podá až následně a to na přesnou výši nákladů, kterou s celou operací ČAS měla. RVS poté tuto částku České astronomické společnosti formou dotace refunduje. Tento postup je schůdný, protože termín podání žádosti o dotace na členství v mezinárodních organizacích vyprší až 10. září, faktura od IAU je očekávána už na jaře. Zabráni se tím případnému rozdílu mezi výší požadované dotace a skutečnou cenou celé transakce vlivem pohyblivého měnového kurzu (poplatek je hrazen v EUR) a bankovních poplatků, který by byl dorovnán až následným vyúčtováním. Možnost tohoto postupu byla rovněž explicitně zmíněna v nedávno zaslaných instrukcích od AV k této záležitosti. P. Heinzl za ČAS souhlasí, zmínil, že podobný postup byl aplikován už v loňském roce, kdy částka zbývající k vyrovnání mezi ČAS a RVS byla zanedbatelná.

III. ČNKA projednal dvě došlé kandidatury na členy IAU v kategorii Junior member – žádost M. Honkové (observatoř Klet') a P. Kurfürsta (PřF MUNI Brno). Po krátké diskusi členové výboru zkonstatovali, že oba kandidáti splňují podmínky dané kategorie členství a jejich kandidaturu schválili a předali k dalšímu projednání do příslušného orgánu IAU.

IV. Hlavním bodem jednání byl program akcí věnovaných v České republice stoletému výročí IAU. Jde o celosvětově koordinovanou PR a osvětovou kampaň s mottem „100 let pod jednou oblohou“. J. Palouš informoval přítomné o akcích, které v tomto směru už proběhly. Šlo zejména o stejnojmennou tematickou výstavu „Pod jednou oblohou“ organizovanou v únoru v Senátu Parlamentu ČR (autor: S. Ehlerová, PR management P. Suchan, úvodní slovo J. Palouš) pod záštitou senátora J. Duška. Součástí vernisáže této výstavy bylo i slavnostní předání osvědčení o čestném členství v IAU (na návrh ČNKA v loňském roce) J. Duškovi. Členové ČNKA výstavu ocenili a vzhledem k možnosti opakovaného využití exponátů – dvanácti obrazových panelů, padlo několik návrhů (M. Wolf, P. Hadrava, P. Heinzl, Z. Mikulášek) na její další realizace po České republice (Planetárium Praha, Budova AV na Národní 3, HaP Brno, GFU). J. Palouš zmínil i podobnou anglicko-jazyčnou výstavu realizovanou během GA IAU ve Vídni, která díky kontaktům

získaným na výše zmíněné vernisáži v Senátu bude reprízována v Techmánii Plzeň a v Science Center Vida v Brně (mezitím už proběhla její expozice v Bratislavě). Vzhledem k tomu, že (jak zmínil J. Palouš) k oběma výstavám kromě fyzicky vytištěných panelů existují i elektronické verze, navrhl J. Grygar i virtuální výstavu na webu, nejspíše na stránkách tematicky věnovaných 100 letům IAU.

Hlavní akcí ke 100 letům IAU bude připravovaná celodenní konference s mezinárodní účastí „*Sto let pod jednou oblohou/100 years under one sky*“, která proběhne v rámci tzv. Velkého setkání složek ČAS v Planetáriu Praha 6. dubna. Účast na tomto slavnostním zasedání přislíbila prezidentka IAU Ewine F. van Dishoeck, pozváni budou i zástupci vedení Akademie věd. Její součástí bude i slavnostní předání Medaile Ernsta Macha udělované AVČR za zásluhy ve fyzikálních vědách Ivanu Hubenému. Po slavnostním dopoledním programem a obědě bude následovat program přednášek shrnujících vývoj astronomie na území ČR až do současnosti, na který plynule naváže panelová diskuse o perspektivách rozvoje astronomie a astrofyziky v ČR pod názvem „*Nové horizonty české astronomie (kam směřujeme)*“. J. Palouš prezentoval návrh programu k diskusi:

Morning session - in English (with short summaries in Czech)

moderator: Soňa Ehlerová

10:00 Welcome by the Czech National Committee for Astronomy

10:15 Address by Ewine van Dishoeck - President of the IAU

10:35 Greetings by Luboš Perek, IAU General Secretary 1967 - 1970

10:40 Address by the Czech Astronomical Society

10:45 100 years of the IAU and the Czech Republic - Jan Palouš

11:10 IAU General Assemblies in Prague - Jiří Grygar

11:30 Address by the representative of the Academy of Sciences

11:35 Ernst Mach price ceremony

11:45 Ivan Hubený: Theory of Stellar Atmospheres: from Hubený to Tlustý

12:30 Lunch break

Sto let pod jednou oblohou

100 years under one sky

Odpolední zasedání - v češtině

Afternoon session - in Czech

14:00 Česká astronomie včera dnes a zítra - Jiří Grygar

14:45 Česká astronomie 20. století - Martin Šolc

15:30 – 16:00 přestávka

16:00 – 18:00 Nové horizonty české astronomie (kam směřujeme) - Panelová diskuse

moderátor: Jan Palouš

Kolem připravovaného programu proběhla poměrně obsírná diskuse, v níž zaznělo zejména:

- Časování jednotlivých bodů programu by mělo jednak logicky navazovat a gradovat, ale zároveň je třeba respektovat vytiženost některých pozvaných účastníků (prezidentka IAU, předsedkyně nebo zástupce AV ČR) a sdružit k sobě body programu tak, aby se pozvaní nemuseli účastnit celého zasedání, pokud to není v jejich časových možnostech.
- Otázka jazyka pro dopolední a odpolední část. Je to obtížná volba s ohledem na očekávanou účast jak mezinárodních účastníků tak členů ČAS z regionů – na tuto konferenci budou vedle řečníků pozváni jak členové IAU z ČR tak členové ČAS. Diskuse na toto téma nebyla uzavřena a bude pokračovat *per-rolam*.
- P. Heinzel informoval přítomné o organizačním zajištění včetně catteringu – nabitý program s relativně krátkou přestávkou na oběd neumožňuje individuální stravování v přilehlých restauracích, oběd bude zajištěn v rámci organizace setkání složek ČAS ve spolupráci s HaP Praha (J. Rozehnal).

- K technickému zajištění celé akce diskutovali členové ČNKA i možnosti záznamu zvuku a videa pro potřeby zachycení akce, především průběhu panelové diskuse pro její další analýzu. Možnosti tohoto technického zabezpečení v Planetáriu prozkoumá P. Heinzel, J. Kovář zjistí zda a jakým způsobem by se na tom mohlo podílet Centrum multimediální tvorby při Přírodovědecké fakultě Slezské univerzity.
- Organizačně se počítá s tím, že dopolední zasedání s očekávanou větší účastí by se uskutečnilo v hlavním velkém sále Planetária, následující panelová diskuse by proběhla v menším sále. Pokud by skutečný počet účastníků bylo možno umístit v malém sále i pro dopolední zasedání, byla by tato možnost z důvodů bližší interakce mezi účastníky upřednostněna. Bylo navrženo, aby se počet účastníků zjistil pomocí návratky přiložené k pozvánce.
- Složení diskusního panelu k perspektivám české astronomie a jemu odpovídající seznam diskutovaných témat. Diskutoval se zejména rozpor mezi snahou mít panel co nejvíce reprezentativní se zastoupením všech podoborů astronomie, které se v ČR zkoumají, a časovými možnostmi panelu. Zazněl názor, že v panelu by měli zasednout především příslušníci střední a mladší generace, kteří mohou směřování české astronomie v příštích letech skutečně ovlivnit. Představa J. Palouše je taková, že výsledky panelové diskuse by měly být podkladem dokumentu shrnujícího představy o rozvoji české astronomie ve dvacátých letech 21. století. Složení panelu a otázka jeho moderátora rovněž nebyly uzavřeny a diskuse pokračuje *per-rolam*.
- Příspěvek L. Perka v dopolední části. Přáním autora bylo, aby k jeho příspěvku měli účastníci možnost získat text, který na téma svojí vzpomínkové přednášky publikoval v knize vydané v roce 1998 ke 100. výročí Ondřejovské hvězdárny. Přání bude vyhověno tím, že text bude vystaven na webové stránce ke 100 letům IAU a několik kopií bude distribuováno účastníkům zasedání.
- P. Heinzel navrhuje promítání filmu *Horizon* večer po ukončení zasedání.

V souvislosti s osvětovou PR kampaní ke 100 letům IAU se plánují i další akce. Některé už mají podrobný program, další byly zatím navrženy v diskusi k realizaci a týkají se kulatých výročí významných milníků ve výzkumu Vesmíru a jejich potenciálu pro propagaci astronomie:

1. - 12. duben – IAU 100 let, Brusel : Za ČR se účastní Soňa Ehlerová, Vladimír Karas, Jan Palouš
- květen – 100 let od pozorování gravitačního ohybu světla při zatmění Slunce
9. června – Veletrh vědy – Letňany, prezentace astronomického stánku
2. července – Úplné zatmění Slunce - ESO La Silla : Zúčastní se zástupce MŠMT a Soňa Ehlerová
20. července – 50. výročí přistání prvních lidí na Měsíci

V. V letošním roce oslaví sté narozeniny doyen české astronomie doc. Luboš Perek. ČNKA u této příležitosti chystá dvě akce. Jednak oslavu narozenin L. Perka, která se bude s účastí pozvaných hostů a zástupců astronomické veřejnosti konat 25. července na AV ČR na Národní 3 (místnosti 205 a 206), a dále workshop „Perek a Vesmír“, která se připravuje na září 2019 s místem konání v Ondřejově (slavnostní zahájení u 2m Perkova dalekohledu, přednášky v přilehlé velké seminární místnosti AsU).

K oslavě na AV v červenci prezentoval J. Palouš předběžný program:

- *blahopřání předsedy senátu ČR*
- *blahopřání jménem Učené Společnosti ČR - prof. B. Říhová*
- *blahopřání jménem IAU*
- *blahopřání jménem ASU*
- *medaile kosmonautické sekce ČAS*
- *film: Luboš Perek (premiéra, chystá Centrum multimédií na SIU Opava)*
- *zdravice Perkova generačního souputníka J.-C. Peckera (on-line přes Skype nebo ze záznamu).*

VI. Různé. J. Palouš informoval o současném statusu programu stáží pro doktorandy a mladé pracovníky výzkumu a vývoje (včetně inženýrských profesí) v ESO. Jde o program MŠMT organizovaný s pomocí jeho

poradního výboru pro spolupráci ČR a ESO (VESO) a jeho účelem je s pomocí národního financování zvýšit dosud nízké zapojení začínajících českých vědců a inženýrů do práce v ESO. Program byl schválen vládou ČR a byla už navržena komise pro výběr vhodných zájemců (z programu bude možno uspokojit 2-3 účastníky ročně). Podpis dohody v tomto směru mezi ESO a ČR se očekává v březnu. Už před prázdninami by bylo vhodné vyhlásit tento program na českých vysokých školách.

VII. Po vyčerpání všech témat byla schůze ukončena v 12:45. Datum příštího zasedání je předběžně stanoveno na druhou polovinu září nebo začátek října 2019 – členové budou mít možnost vybírat z více termínů pomocí hlasování *Doodle poll*.

Zapsal: M Bárta

Ověřil: J. Palouš